

O RETROSPECTIVĂ A DEZVOLTĂRII SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR DIN ROMÂNIA

AN OVERVIEW OF THE DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN ROMANIA

CZU: 378.014.3+378.014.5(498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.10>

Marian SOCOLIUC,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, mariansocoliuc@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6378-6686>

Cristina DOLGHI,

Universitatea de Stat din Moldova, c.dolghi@cie.md

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8480-7720>

Marius Sorin CIUBOTARIU,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, ciubotariumarius@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8560-9223>

Abstract. *Studiul scoate în evidență principalele schimbări de paradigmă și reforme instituționale care au modelat traiectoria învățământului superior, examinând în același timp provocările și oportunitățile întâmpinate în procesul de modernizare, inclusiv aspecte legate de acces, asigurarea calității, dezvoltarea curriculară și internaționalizare. Prin această analiză cuprinzătoare, articolul își propune să ofere perspective valoroase asupra complexității dezvoltării învățământului superior în contextul economiilor aflate în tranziție, contribuind la o înțelegere mai amplă a provocărilor și posibilităților în peisajul educațional din Europa de Est.*

Keywords: învățământ superior; schimbări de paradigmă; evoluție

JEL Classification: I2; I22

Introducere. O importanță deosebită în evoluția societății o are educația academică, deoarece aceasta are efect pe termen lung în ceea ce privește dezvoltarea resurelor umane și un rol esențial în răspândirea cunoașterii. De-a lungul timpului, învățământul superior a fost supus unor reforme constante, fie pentru a răspunde cerințelor sociale și economice, fie pentru a îmbunătăți calitatea educației superioare și a facilita adaptarea la schimbările din societate. Aceste reforme s-au concentrat adesea pe o gamă largă de aspecte, incluzând conținutul programelor de studiu, metodele de predare, accesibilitatea educației, calitatea instituțiilor și orientarea către nevoile pieței de muncă. Astfel, obiectivele reformelor în învățământul superior au vizat adesea echilibrul între tradiție și inovație, între cunoștințele academice și aptitudinile practice, pentru a pregăti studenții pentru provocările și oportunitățile actuale. În acest fel, evoluția învățământului superior a reprezentat o reflectare fidelă a schimbărilor societale și tehnologice majore, încercând mereu să ofere o educație superioară relevantă și de calitate, adaptată la cerințele unei lumi în perpetuu transformare.

Astfel, scopul acestui studiu este de a face o incursiune istorică a sistemului de învățământ din România, evidențiind principalele schimbări de paradigmă și reforme instituționale care au modelat traiectoria învățământului superior în perioada 1989-2022. De la căderea regimului comunist în 1989, România a trecut printr-o serie de schimbări semnificative atât la nivel social, politic, cât și economic. În ceea ce privește învățământul superior, această perioadă a fost marcată de tranziții complexe, caracterizate de încercarea de a alinia sistemele educaționale la standardele internaționale, de a promova diversitatea academică și de a dezvolta capacitățile de cercetare și inovare. Printre principalele subiecte de analiză se numără restructurarea curriculei, modernizarea infrastructurii universitare, creșterea accesibilității la învățământul superior, adaptarea la cerințele pieței muncii, promovarea colaborării internaționale și abordarea provocărilor specifice perioadei de tranziție către o societate bazată pe cunoaștere și tehnologie. Prin urmare, această analiză istorică a sistemului de învățământ din România în perioada menționată nu doar

că va evidenția transformările majore, ci va oferi și o perspectivă complexă asupra contextului în care au avut loc aceste schimbări și a efectelor acestora asupra societății și economiei românești.

Conținut. Tranziția prin diverse contexte politice, de la regimuri autoritare la adoptarea principiilor democratice, a condus la modelarea structurii instituționale, a conținutului curricular și a priorităților de finanțare a învățământului superior românesc.

Înainte de anul 1989, sistemul educațional era sub controlul strict al autorităților de stat, cu restricții impuse asupra numărului de instituții de învățământ superior și a numărului de studenți, sub o structură centralizată. Conform datelor Consiliului Național de Formare și Perfecționare a Personalului Didactic din Învățământul Superior (CNFIS), în 1989, existau 46 de universități publice, cu un total de 164.507 studenți înregistrați[1].

Conform lui Damian (2012), înainte de 1989, sistemul de învățământ superior era considerat unul dintre cele mai funcționale din Europa de Sud-Est și cel mai apropiat de sistemele de învățământ occidentale. Autorul menționează că, deși existau deficiențe în sistemul de educație, cum ar fi limitarea mobilității ascendente a personalului și lipsa mobilității externe a elevilor și a personalului în cadrul învățământului superior european, prestigiul studiilor universitare era foarte înalt [2].

Perioada ulterioară a fost caracterizată de schimbări semnificative, anii 1990-1992 marcând o perioadă de transformări radicale, urmată de modificări legislative în 1993-1994, care au avut ca scop îmbunătățirea sistemului de învățământ superior pentru a răspunde noilor cerințe generate de tranziția către o economie de piață și o societate democratică. Potrivit lui Birzea (1994), procesul de dezvoltare și implementare a reformei educaționale în învățământul superior a fost unul lent [3]. Reforma învățământului universitar românesc viza în principal "*dezvoltarea unui cadru coerent pentru politica educațională, atragerea de parteneri străini pentru cofinanțarea reformei educaționale, promulgarea unei noi legislații educaționale și a regulamentelor conexe, restructurarea sistemului de învățământ superior pentru a răspunde noilor nevoi economice, sociale și politice*"[4, p.76].

Această perioadă a fost caracterizată de o expansiune considerabilă a numărului de universități, programe de studiu, studenți și cadre didactice, datorită creșterii semnificative a numărului de universități private. În urma adoptării unor reforme radicale, au avut loc ajustări semnificative în structura instituțională, în filosofia academică și în prioritățile de finanțare. În această perioadă, sistemul de învățământ superior românesc a trecut de la un model centralizat, care punea accentul pe ideologia comunistă și pe controlul strict al informațiilor, la un sistem mai deschis, bazat pe principiile democratice și pe valorile unei societăți deschise. Au fost implementate reforme care au avut drept scop îmbunătățirea calității educației, restructurarea curriculei pentru a se alinia la standardele internaționale și promovarea cercetării științifice. Au fost făcute eforturi considerabile pentru a promova accesul la învățământul superior pentru o gamă mai largă de studenți, astfel încât s-au extins oportunitățile de admitere și s-au dezvoltat programe de burse și împrumuturi pentru a sprijini studenții cu resurse financiare limitate. Totuși, sistemul de învățământ superior a fost în continuare afectat de o serie de provocări, cum ar fi subfinanțarea, corupția și lipsa de infrastructură adecvată. Aceste probleme au rămas obstacole majore în calea dezvoltării optime a învățământului superior în România în această perioadă.

Totodată, în perioada 1990-1996, s-a observat o creștere a numărului de universități de la 46 la 58, iar numărul de studenți a crescut de la 192.810 în 1990 la 250.836 în 1996, reprezentând o creștere procentuală de 23%. Până în 2006, numărul de studenți a atins 628.878, în creștere cu 60% față de 1996, în ciuda scăderii populației. Totuși, în 2016, numărul de studenți a înregistrat o scădere la 535.218, urmată de o creștere la 554.007 în 2022.

La nivel internațional, semnarea tratatelor de la Lisabona în 1997 și de la Sorbona în 1998 a promovat armonizarea sistemelor de învățământ superior în Europa, subliniind importanța recunoașterii internaționale a calificărilor și promovarea standardelor de calitate. În ceea ce privește finanțarea, deși s-au observat modificări semnificative în diversificarea surselor și împărțirea costurilor pentru educație, alocațiile bugetare au continuat să reprezinte principala sursă de finanțare pentru învățământul public superior românesc[5].

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

În perioada 2000-2021, sistemul de învățământ universitar din România a suferit o serie de schimbări semnificative. Universitățile și facultățile și-au ajustat programele de studiu pentru a răspunde mai bine nevoilor pieței muncii, asigurând astfel ca absolvenții să fie mai bine pregătiți pentru piața muncii. În același timp, s-a pus un accent deosebit pe modernizarea infrastructurii educaționale, cu eforturi sporite pentru îmbunătățirea sălilor de clasă, laboratoarelor și facilităților de cercetare. Pentru a spori accesibilitatea la învățământul superior, s-au oferit burse și ajutoare financiare pentru studenții cu venituri reduse, încurajând astfel o mai mare diversitate socială în mediul academic.

În ceea ce privește internaționalizarea, universitățile au încurajat schimburile academice și colaborările cu instituții de învățământ superior din străinătate, ceea ce a facilitat schimbul de idei și perspective la nivel global. De asemenea, s-a observat o tendință crescândă de implementare a tehnologiei moderne în procesul de predare și învățare, cu introducerea unor metode inovatoare și a e-learning-ului pentru a spori accesibilitatea la materiale educaționale și a îmbunătăți experiența studenților. În ansamblu, această perioadă a fost caracterizată de eforturi susținute pentru a aduce învățământul superior românesc la standardele europene și internaționale, îmbunătățind calitatea educației și promovând cercetarea și inovarea în rândul instituțiilor academice.

În ultimul deceniu numărul total de instituții de învățământ superior a înregistrat un trend descendent, situație determinată de scăderea numărului de universități private, concomitent cu păstrarea, în aproximativ aceiași parametri, a rețelei de învățământ superior public. Numărul de facultăți a scăzut constant în perioada 2011-2018, ulterior înregistrându-se fluctuații reduse. La nivelul anului universitar 2020-2021, în România funcționau 541 de facultăți. Trendul descrescător înregistrat de instituțiile de învățământ superior se corelează cu tendințele înregistrate la nivelul efectivelor de studenți. Astfel, efectivele de studenți înscriși în învățământul superior de licență au scăzut semnificativ în perioada 2011-2016, pentru ca să crească ușor în 2017-2018, apoi iar să scadă în anul universitar 2018-2019. În ultimii doi ani, trendul a devenit ascendent, la nivelul anului 2020/2021 înregistrându-se 418,3 mii de studenți înscriși în învățământul de licență. Conform HG nr. 403/883 septembrie 2021, structura sistemului de învățământ universitar în anul 2021/2022 cuprinde: 6 domenii fundamentale, cu 36 ramuri de știință, cărora le corespund 79 domenii de masterat/doctorat, și 85 de domenii de licență cu 368 de specializări de licență, din care 65 de specializări cu predare într-o limbă străină [6].

Concluzii. Evoluția istorică a învățământului universitar din România a reprezentat un proces de transformare profundă, desfășurat într-o perioadă marcată de schimbări sociale, economice și politice. Această evoluție a demonstrat capacitatea sistemului educațional de a se adapta la cerințele din ce în ce mai diverse ale societății contemporane, evidențiind totodată importanța constantă acordată îmbunătățirii calității educației și a promovării inovației în procesul de învățare. Printre aspectele semnificative ale evoluției istorice a învățământului universitar din România s-au numărat adaptarea programelor de studiu la cerințele pieței muncii, modernizarea infrastructurii universitare pentru a crea un mediu propice învățării și cercetării, și eforturile pentru a spori accesibilitatea la educație prin oferirea de burse și ajutoare financiare. În plus, integrarea globală a învățământului superior românesc s-a consolidat prin promovarea colaborărilor internaționale și a schimburilor academice, încurajând astfel diversitatea culturală și schimbul de cunoștințe la nivel global.

Referințe bibliografice

1. *Finanțarea învățământului superior în România*, document informativ emis de CNFIS, p. 6, Disponibil pe : <https://vechi.cnfis.ro/documente/FinantareIS.pdf>
2. Damian, R. M. (2012). The Bologna process as a reform initiative in higher education in the Balkan countries: the case of Romania. *European Education*, 43(3), 56-69.
3. Birzea, C. (1993). *The reform of education in Romania: conditions and prospects*. Bucharest: Ministry of Education.
4. Reisz, D. R. (2006). Romania is oscillating between centralism and autonomy. *European Education Journal*, 31(1), 73-84
5. Drăgușin C.(2016), *Managementul financiar-contabil în instituțiile publice de educație academică*. Ed Econ
6. HG nr. 403/883 septembrie 2021 *Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor.... 2021-2022*